

Ed.

795. Frumvarp til laga

[445. mál]

um eiturefni og hættuleg efni.

(Lagt fyrir Alþingi á 110. löggjafarþingi 1987–88.)

I. KAFLI

Upphafsaðkvæði.

Eiturefni og hættuleg efni.

1. gr.

Eiturefni eru samkvæmt lögum þessum efni sem skráð eru á lista yfir eiturefni, sbr. 2. gr., svo og sérhver efnasamsetning og varningur er hefur að geyma slík efni í því formi og magni að venjuleg notkun þeirra felur í sér hættu á eitrunum í mönnum og dýrum samkvæmt mati ráðherra að fenginni umsögn eiturefnanefndar.

Hættuleg efni eru samkvæmt lögum þessum efni sem skráð eru á lista yfir hættuleg efni, sbr. 2. gr., svo og sérhver efnasamsetning og varningur er hefur að geyma slík efni í því formi og magni að venjuleg notkun þeirra felur í sér hættu fyrir heilsu manna og dýra samkvæmt mati ráðherra að fenginni umsögn eiturefnanefndar.

Nota ber eiturefni og hættuleg efni með gát og varúð og þannig að hvorki hljóttist af tjón á mönnum eða dýrum né matvæli eða umhverfi mengist af efnunum.

Eiturefnanefnd.

2. gr.

Ráðherra skipar sex menn í eiturefnanefnd til ráðuneytis um framkvæmd laga þessara. Eru þeir skipaðir til sex ára í senn. Einn nefndarmanna skal vera eiturefnafræðingur (toxicolog). Annar skal vera lyfjafræðingur (candidatus pharmaciae). Þriðji skal vera efnafræðingur. Fjórði skal vera efnaverkræðingur. Fimmti skal vera heilsufræðingur eða maður með heilsufræðilega þekkingu. Sjötti skal vera efna- eða verkfræðingur með sérþekkingu á notkun eiturefna og hættulegra efna í landbúnaði, garðyrkju og til útrýmingar meindýra og tilnefndur af landbúnaðarráðuneyti. Ráðherra skipar formann og varaformann úr hópi nefndarmanna. Falli atkvæði jöfn í nefndinni ræður atkvæði formanns.

Eiturefnanefnd gerir tillögur um röðun efna á lista yfir eiturefni og hættuleg efni í samræmi við skadleg áhrif og notkunarsvið þeirra. Ráðherra staðfestir tillögur eiturefnanefndar með reglugerð.

Eiturefnanefnd skal veita stjórnvöldum, einstaklingum eða fyrirtækjum upplýsingar um meðferð eiturefna og hættulegra efna svo sem eftir er leitað og kostur er á. Nefndin skal enn fremur gera tillögur um viðbrögð við slysum af völdum eiturefna og hættulegra efna eða við vá af þeirra völdum vegna hernaðar eða náttúruhamfara.

Eiturfnefnd er heimilt að leita aðstoðar ráðunauta við lausn sérhæfðra verkefna svo sem vegna mats á notagildi efnis og efnasamsetninga, sbr. 2. mgr.

Kostnaður við störf eiturfnefndar greiðist úr ríkissjóði.

Ráðherra setur í reglugerð nánari ákvæði um starfssvið og starfshætti eiturfnefndar.

3. gr.

Ákvæði laga þessara taka ekki til eiturfna og hættulegra efna ef þau eru notuð samkvæmt ákvæðum:

1. laga um aðbúnað, hollustuhætti og öryggi á vinnustöðum, nr. 46 28. maí 1980,
2. lyfjalaga, nr. 108 14. nóvember 1984 (lyf og dýralyf).

II. KAFLI

Ákvæði varðandi eiturfni.

Framleiðsla eiturfna.

4. gr.

Eiturfni mega þeir einir framleiða er til þess hafa fengið leyfi ráðherra, enda mæli Vinnueftirliti ríkisins og eiturfnefnd með veitingu slíkra leyfa.

Blöndun og þynning eiturfna og þökkun í söluhæf ílát og umbúðir, þar með talið umþökkun og umhelling svo og íburður í klæði, skoðast framleiðsla nema öðruvísi sé ákveðið, sbr. 2. mgr. 5. gr.

Viðtaka eiturfna.

5. gr.

Þeir einir, er hér greinir, mega veita viðtöku eiturfnum og kaupa eiturfni:

1. Framleiðendur eiturfna, sbr. 4. gr.
2. Forstöðumenn efnagerða, efnaverksmiðja eða annarra fyrirtækja er tilkynnt hafa Vinnueftirliti ríkisins að við rekstur eða framleiðslu fyrirtækjanna sé þörf tiltekinna eiturfna, enda hafi þeir eða tilteknir starfsmenn þeirra leyfi til þess að nota eiturfnin.
3. Lyfjaverslun ríkisins, aðrar lyfjagerðir og lyfjaheildverslanir svo og lyfjabúðir.
4. Verslanir er fengið hafa leyfi ráðherra til þess að selja tiltekin eiturfni önnur en talin eru í næsta tölulið.
5. Verslanir sem fengið hafa leyfi ráðherra til þess að selja eiturfni og hættuleg efni til nota í landbúnaði og garðyrkju og til útrýmingar meindýra.
6. Sjúkrahús og viðurkenndar rannsóknastofur.
7. Kennarar í raungreinum við framhaldsskóla vegna nota við kennslu.
8. Einstaklingar 18 ára eða eldri er framvísa réttum aðilum sérstökum eiturbeiðnum, sbr. ákvæði 6. gr., eða öðrum gildum leyfum til kaupa á eiturfnum, sbr. 7. gr.

Fyrirtækjum, sem greind eru í 4. og 5. tölul. að framan og versla með eiturfni, er þó heimilt að fengnu samþykki Vinnueftirlits ríkisins að veita þau sundur, blanda eða þykkja og umpakka eða umhella í ný söluhæf ílát.

Sala og innflutningur eiturfna.

6. gr.

Þeir einir mega selja og flytja inn eiturfni er greinir í 1.–5. tölul. 1. mgr. 5. gr. Um fyrirtæki, sem talin eru í 1. og 2. tölul. 1. mgr. 5. gr., gildir þó að þau mega einungis selja eiturfni svo fremi að þau séu hluti af venjulegri framleiðslu þeirra.

Þau fyrirtæki, sem talin eru í 1. og 2. tölul. 1. mgr. 5. gr., mega selja önnur eiturefni en þau sem fyrirtækin framleiða ef þau hafa fengið til þess leyfi, sbr. 4. eða 5. tölul. 1. mgr. 5. gr.

Setja skal í reglugerð ákvæði um veitingu leyfa handa verslunum þeim er ræðir í 4. og 5. tölul. 1. mgr. 5. gr.

Kaup einstaklinga á eiturefnum.

7. gr.

Einstaklingar, sbr. 8. tölul. 1. mgr. 5. gr., mega kaupa eiturefni til eigin nota ef þeir framvísa seljendum eiturefna, sbr. 6. gr., sérstökum eiturbeiðnum eða öðrum gildum leyfum til kaupa á tilteknum eiturefnum.

Heilbrigðisfulltrúar sveitarfélaga gefa út eiturbeiðnir að fenginni umsögn eiturefnanefndar. Aðeins má láta úti einu sinni gegn sömu eiturbeiðni. Eiturbeiðnir gilda lengst í hálfri ári frá útgáfudegi.

Nú nota iðnaðarmenn eða aðrir einstaklingar tiltekin eiturefni að staðaldri við störf sín eða í þágu þeirra fyrirtækja er þeir starfa við, sbr. 2. tölul. 1. mgr. 5. gr. Má þá veita leyfi til kaupa á umræddum efnum er gilda til eins til þriggja ára í senn.

Ráðherra setur að fengnum tillögum eiturefnanefndar reglugerð um útgáfu eiturbeiðna og annarra tilsvarendi leyfa, afgreiðslu þeirra og varðveislu, um kaup á eiturefnum til nota í landbúnaði og garðyrkju og til útrýmingar meindýra, til sóttþreinsunar og til varnar fúa.

Útlát eiturefna.

8. gr.

Eiturefni má aðeins selja eða afhenda þeim sem eru 18 ára eða eldri. Eigi má afhenda eiturefni ef ástæða er til þess að ætla að viðkomandi kynnu að fara sjálfum sér að voða eða getu unnið öðrum tjón með efnunum sökum geðveiki, neyslu vímugjafa, vanþroska, vanstillingar, fákunnáttu o.s.frv.

Heimilt er að selja á frjálsum markaði tiltekin varning er inniheldur eiturefni. Fellur þá niður kvöð um útgáfu eiturbeiðna eða hliðstæðra leyfa, sbr. 7. gr., enda skal þá jafnframt gæta þeirra fyrir mæla um sölu og afhendingu varningsins er sett verða í reglugerð.

9. gr.

Eiturefni skal láta úti í sterkum og velluktum ílátum. Ílátin skulu vera þannig útlits eða svo greinilega auðkennd að ekki verði villst á þeim og ílátum sem notuð eru undir lyf, matvæli og fóðurvörur, fegrunar- eða snyrtiefni eða önnur óskaðleg efni. Á ílátunum skal geta innihalds og á ílátum og ystu umbúðum um eiturefni skulu vera eiturmerki svo og nauðsynleg varnaðarorð. Skulu eiturmerki þessi vera hliðstæð eiturmerkjum er tíðkast í nálægum löndum, svo sem kostur er, sbr. 21. gr.

Eiturmerki má ekki nota á ílát og umbúðir um önnur efni en eiturefni, sbr. 1. mgr. 1. gr., nema það sé sérstaklega heimilað í reglugerðum sem settar eru með stoð í þessum lögum.

Varðveisla eiturefna.

10. gr.

Fyrirtæki og einstaklingar, sbr. 5. og 6. gr., skulu hlíta ákvæðum laga um aðbúnað, hollustuhætti og öryggi á vinnustöðum varðandi varðveislu eiturefna og ákvæðum laga um eftirlit með matvælum og öðrum neyslu- og nauðsynjavörum eftir því sem við á. Um Lyfjaverslun ríkisins, aðrar lyfjagerðir og lyfjaheildverslanir svo og lyfjabúðir gilda enn fremur ákvæði laga um lyfjadreifingu.

Í verslunum, er leyfi hafa til þess að selja tiltekin eiturefni eða eiturefni til nota í landbúnaði og garðyrkju og til útrýmingar meindýra, skal hlíta fyrir mælum að þessu lútandi er sett verða í reglugerð.

Á sjúkrahúsum og viðurkenndum rannsóknastofum skal varðveita eiturefni í umbúðum seljenda eða í öðrum umbúðum jafntryggjum. Ef lyfjabúr er á sjúkrahúsi skal forstöðumaður þess hafa eftirlit með varðveislu eiturefna í umsjá Lyfjaeftirlits ríkisins. Einstaklingar og kennarar skulu varðveita eiturefni í umbúðum framleiðenda (seljenda).

Eiturefni skal jafnan varðveita tryggilega og þannig að þau séu aðskilin frá matvælum og dýrafóðri einnig frá lyfjum, fegrunar- og snyrtiefnum og þannig að óviðkomandi nái ekki til þeirra.

III. KAFLI

Ákvæði varðandi hættuleg efni.

Útlát hættulegra efna.

11. gr.

Hættuleg efni skal láta úti og selja í sterkum og velluktum flátum. Ílátin skulu vera þannig útlits eða svo greinilega auðkennd að ekki verði villst á þeim og flátum sem notuð eru undir lyf, matvæli og aðrar neysluvörur, fóðurvörur, fegrunar- eða snyrtiefni eða önnur efni. Ílátin skulu vera greinilega merkt og getið innihalds. Á flátunum skulu enn fremur vera varnaðarorð á íslensku, sbr. 20. gr., og skulu þau vera í samræmi við hliðstæð varnaðarorð sem tíðkast í nálægum löndum, svo sem kostur er.

Takmarka má að fengnum tillögum eiturefnanefndar sölu og útlát tiltekinna hættulegra efna við lyfjabúdir, lyfjaheildsölur eða aðra sölustaði, ef sérstakar aðstæður gilda um notkun efnanna.

Eiturefnanefnd getur sett reglur um stærð sölufláta eða magn tiltekinna hættulegra efna sem selja má í smásölu í matvöruverslunum eða öðrum almennum verslunum.

Varðveisla hættulegra efna.

12. gr.

Hættuleg efni skal varðveita í umbúðum seljenda eða öðrum umbúðum jafntryggjum.

Hættuleg efni skal varðveita tryggilega og þannig að þau séu skilin frá matvælum, neysluvörum og dýrafóðri einnig frá lyfjum, fegrunar- og snyrtiefnum og þannig að óviðkomandi nái ekki til þeirra.

Hollustuvernd ríkisins setur að höfðu samráði við eiturefnanefnd og að fengnu álitum samtaka hlutaðeigandi seljenda reglur um varðveislu hættulegra efna í matvöruverslunum. Sams konar reglur má og setja um varðveislu hættulegra efna í öðrum almennum verslunum.

Lífræn leysiefni.

13. gr.

Heimilt er að fengnum tillögum eiturefnanefndar að kveða á um mat á eiturhrifum og notagildi varnings er hefur tiltekin lífræn leysiefni að geyma og talin eru á lista, sbr. 2. mgr. 1. gr. Skal þá hlíta nánari ákvæðum um sölu og notkun varningsins eða banni við notkun hans er sett verða í reglugerð, sbr. 18. gr.

Hættulegar lofttegundir.

14. gr.

Heimilt er að fengnum tillögum eiturefnanefndar að setja nánari ákvæði um sölu og notkun hættulegra lofttegunda er hafa ekki lækningalegt gildi. Sama á við um sölu og notkun lofttegunda er hafa lækningalegt gildi ef þær eru ætlaðar til annars en lækninga.

Hættuleg efni ætluð til nota í landbúnaði og garðyrkju og til útrýmingar meindýra, til þess að varna fúa eða til sóttþreinsunar.

15. gr.

Hlíta skal um sölu hættulegra efna sem skráð eru til þessara nota, útlát þeirra og notkun, fyrimælum er sett verða í reglugerð, sbr. 16. gr.

IV. KAFLI

Sameiginleg ákvæði.

Ákvæði um skráningu eiturefna og hættulegra efna til sérstakra nota.

16. gr.

Eiturefni og hættuleg efni, hrein og blönduð, má því einungis selja eða flytja til landsins og nota sem plöntulyf, örgresisefni, stýriefni eða útrýmingarefni, þar með talin aflifunarefni, fúavarnarefni, sóttþreinsiefni, að þau hafi verið skráð sem slík, annaðhvort með samheiti eða með sérheiti framleiðanda. Ákvæði þessi taka einnig til örvera eða hluta lífvera („Biological Products“) ef þau eru notuð í sama skyni. Ráðherra setur nánari ákvæði um framangreind atriði í reglugerð að fengnum tillögum Hollustuverndar ríkisins og eiturefnaneftndar. Skal þar m.a. kveða nánar á um skráningu efnanna, notkun þeirra og bann við notkun þeirra.

Ákvæði um matvæli og aðrar neysluvörur og nauðsynjavörur, fóðurvörur og sáðvörur.

17. gr.

Eiturefni og hættuleg efni má ekki setja í eða blanda saman við matvæli og aðrar neysluvörur eða fóðurvörur, nema það sé sérstaklega heimilað í reglugerð samkvæmt lögum þessum, lögum um eftirlit með matvælum og öðrum neyslu- og nauðsynjavörum eða öðrum lögum. Eiturefni og hættuleg efni má ekki setja á sáðvöru nema efnið eða efnasamsetningin hafi verið skráð til slíkrar notkunar, sbr. 16. gr. Ef sáðkorn hefur verið meðhöndlað með slíkum efnum skal það auðkennt með litun.

Nú er talin hætta á að matvæli, aðrar neysluvörur og nauðsynjavörur eða fóðurvörur mengist við framleiðslu eða á annan hátt af tilteknum eiturefnum eða hættulegum efnum og þannig að mönnum og dýrum geti orðið að tjóni. Ráðherra getur þá í reglugerð að fengnum tillögum Hollustuverndar ríkisins og eiturefnaneftndar kveðið nánar á um hið mesta magn slíkra efna er vera megi í hverri þyngdar- eða lagareiningu.

Nánari reglur um notkun og bann við notkun eiturefna og hættulegra efna.

18. gr.

Ráðherra setur að fengnum tillögum eiturefnaneftndar nánari reglur um notkun og bann við notkun eiturefna og hættulegra efna hvort sem efnin eru notuð hrein, í blöndum eða á annan hátt í samsetningum.

Heimilt er enn fremur að binda sölu og notkun varnings, er hefur tiltekin lífræn leysiefni að geyma, mati á eiturhrifum og notagildi varningsins, sbr. 13. grein.

Nánari reglur um notkun og bann við notkun krabbameinsvaldandi efna og efnasamsetninga.

19. gr.

Eiturefnaneftnd skal fylgjast með öllum nýjungum er lúta að rannsóknum á eiturefnum og hættulegum efnum sem ætlað er að gætu valdið krabbameini eða öðrum illkynja breytingum í frumum manna eða dýra. Skal nefndin að jafnaði gera tillögur um bann við notkun slíkra efna og efnasamsetninga, en að öðrum kosti gera tillögur að reglum um

notkun þeirra til þess að koma í veg fyrir mengun fæðu og fódurs eða umhverfis af völdum þeirra.

Eiturefnanefnd gerir tillögur að sérstökum lista yfir efni sem talin eru geta valdið krabbameini eða öðrum illkynja frumubreytingum í mönnum og að fyrirmælum um notkun og bann við notkun efnanna er ráðherra staðfestir og gefur út.

Óheimilt er að flytja til landsins eða selja eiturefni eða hættuleg efni sem eru krabbameinsvaldandi í mönnum eða dýrum eða varning sem hefur slík efni að geyma, nema samkvæmt heimild í þessum lögum.

Nánari fyrirmæli um ílát o.fl.

20. gr.

Eiturefnanefnd og Hollustuvernd ríkisins gera tillögur um gerð íláta og umbúða, merkingu, eiturmerki og varnaðarorð eða varnaðarmerki varðandi flutning, varðveislu, útlát og sölu eiturefna og hættulegra efna. Skulu merkingar þessar, merki og varnaðarorð vera í samræmi við hliðstæðar merkingar, merki og varnaðarorð er tíðkast í nálægum löndum, svo sem kostur er. Ráðherra setur í reglugerð nánari fyrirmæli þessu að lútandi.

Ef óhjákvæmilegt er að leyfa notkun efna eða efnasamsetninga sem eru krabbameinsvaldandi í mönnum eða dýrum eða liggja undir grun um að vera það skal taka sérstakt tillit til þess við gerð varnaðarorða eða varnaðarmerkja og gerð íláta svo sem kostur er.

Flutningur.

21. gr.

Eiturefnanefnd og Hollustuvernd ríkisins gera tillögur um búnað og merkingar farartækja á landi, sem flytja eiturefni og hættuleg efni, til viðkomandi ráðuneyta.

Um flutning eiturefna og hættulegra efna með skipum, loftförum, svo og í pósti, fer samkvæmt lögum þeim og reglugerðum er við eiga og í gildi eru hverju sinni.

Förgun eiturefna og hættulegra efna. Notuð ílát.

22. gr.

Eiturefnum og hættulegum efnum, tónum flöskum og öðrum umbúðum, sem hafa haft slík efni að geyma, skal farga eða hreinsa þannig að mönnum og dýrum stafi ekki hætta af. Að öðrum kosti skal endursenda seljanda eða umboðsmanni hans viðkomandi efni, ílát og umbúðir, luktur og merktar á viðeigandi hátt.

Ráðherra setur að fengnum tillögum eiturefnanefndar Hollustuverndar ríkisins og Náttúruvendarráðs reglugerð um förgun eiturefna og hættulegra efna.

Framkvæmd og eftirlit.

23. gr.

Yfirstjórn mála, er varða eiturefni og hættuleg efni, er í höndum heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra.

Eiturefnanefnd gerir tillögur um framkvæmd laga þessara og hversu eftirliti með eiturefnum og hættulegum efnum skuli nánar háttað, sbr. 2. gr. og næstu málsgrein.

Eftirlit með framkvæmd ákvæða laga þessara annast eftirtaldir aðilar:

- a. Hollustuvernd ríkisins.
- b. Vinnueftirlit ríkisins.
- c. Lyfjaeftirlit ríkisins.
- d. Heilbrigðiseftirlit sveitarfélaga.
- e. Lögreglustjórar og embættislæknar, hver á sínum stað.
- f. Aðrir er tilnefndir kunna að verða.

Um valdsvið og þvingunarúrræði eftirlitsaðila fer samkvæmt þeim lögum sem þeir starfa eftir.

Kostnað við framkvæmd og eftirlit skal greiða úr ríkissjóði, nema önnur lög mæli öðruvísi.

Fulltrúar framangreindra stofnana, eiturefnanefndar og embættismanna, svo og aðrir er tilnefndir kunna að verða, eiga rétt á að skoða verslanir, verksmiðjur og vinnustaði þar sem seld eru eða umpökkuð, framleidd, varðveitt eða notuð eiturefni og hættuleg efni eða framleiddur varningur sem hefur að geyma slík efni í því formi og magni að mönnum og dýrum getur stafað hættu af. Þeim er einnig heimilt að rjúfa umbúðir og taka úr þeim sýnishorn til nánari athugunar og rannsóknar. Eigandi sýnishornsins getur krafist kvittunar úr hendi þess er sýnishorn tekur. Á kvittun skal greina magn og tegund sýnishornsins. Handhafi kvittunarinnar á síðar gegn framvísun hennar rétt á endurgreiðslu úr hendi innflytjanda eða framleiðanda.

Aðilar þeir, er um ræðir í 3. mgr., geta krafist þess að framleiðandi eða innflytjandi gefi yfirlýsingu samkvæmt bestu vitund um innihald eiturefna og hættulegra efna í tilteknum varningi svo sem fegrunar- og snyrtiefnum, matvælum og fóðurvöru. Innflytjandi eða framleiðandi getur krafist þess að með hana sé farið sem trúnaðarmál.

Undanþágur og röðun á lista til bráðabirgða.

24. gr.

Ráðherra getur að fenginni umsögn eiturefnanefndar heimilað að undanþiggja megi eiturefni og hættuleg efni eða varning sem hefur slík efni að geyma að nokkru eða öllu leyti ákvæðum þessara laga. Undanþágur má þó einungis veita svo fremi að fullnægt sé skilyrðum sem sett kunna að verða hverju sinni eða greind eru í reglugerðum sem settar eru samkvæmt heimild í öðrum lögum.

Eiturefnanefnd er heimilt í samráði við Hollustuvernd ríkisins, ef skjótra aðgerða er þörf, að setja á lista tiltekin efni og efnasamsetningar og kveða á notkun eða bann við notkun þeirra í allt að því eitt ár. Skal ráðherra staðfesta ákvörðun þessa með reglugerð innan árs. Að öðrum kosti fellur ákvörðun eiturefnanefndar úr gildi.

Refsingar.

25. gr.

Um mál er kunna að rísa út af brotum á lögum þessum eða reglugerðum settum samkvæmt þeim fer að hætti opinberra mála.

26. gr.

Fyrir brot gegn lögum þessum eða reglugerðum settum samkvæmt þeim skal refsa með sektum nema þyngri refsing liggji við samkvæmt öðrum lögum. Nú er brot ítrekað eða stórfellt og getur refsing þá orðið varðhald eða fangelsi allt að tveimur árum. Tilraun eða hlutdeild í brotum samkvæmt lögum þessum eru refsiverð eftir því sem segir í III. kafla almennra hegningarlaga.

Eiturefni og hættuleg efni, sem inn eru flutt ólöglega eða seld eða framleidd eru ólöglega innan lands, má gera upptæk með dómi og einnig ágóða af slíkri ólöglegri starfsemi. Andvirði hins upptæka rennur í ríkissjóð.

V. KAFLI

Önnur ákvæði.

Samstarfsnefnd.

27. gr.

Ráðherra skipar samstarfsnefnd þeirra aðila sem tilgreindir eru í stafliðum a–c í 3. mgr. 24. gr., auk fulltrúa eiturefnanefndar. Aðilar tilnefna hver einn fulltrúa í nefndina. Ráðherra skipar fimmta manninn í nefndina án tilnefningar. Er hann jafnframt formaður nefndarinnar.

Verkefni nefndarinnar er að fjalla um verkaskiptingu milli eftirlitsaðila í takmarkatilfellum og samræmingu aðgerða. Formaður kallar saman fund í nefndinni þegar tilefni er til. Fulltrúar geta krafist að fundir verði haldnir í nefndinni ef tilefni er til að þeirra dómi.

Ráðherra setur í reglugerð nánari ákvæði um starfssvið og starfsemi nefndarinnar.

Ráðgjöf eiturefnanefndar.

28. gr.

Eiturefnanefnd skal eftir nánara samkomulagi veita lyfjanefnd eiturefnafræðilega ráðgjöf ef þörf gerist.

Ráðherra getur enn fremur vegna sérfræðipækkingar nefndarmanna falið eiturefnanefnd önnur verkefni en tilgreind eru í lögum þessum og gerir nefndin tillögur um framkvæmd þeirra mála hverju sinni.

VI. KAFLI

Niðurlagsákvæði.

29. gr.

Nánari ákvæði um framkvæmd laga þessara má setja í reglugerð er ráðherra setur að fengnum tillögum eiturefnanefndar.

Gildistaka.

30. gr.

Með lögum þessum, sem taka gildi 1. júlí 1988, falla úr gildi lög um eiturefni og hættuleg efni, nr. 85 31. desember 1968, og lög um breytingar á þeim lögum nr. 27 18. apríl 1973, nr. 19 12. maí 1981 og nr. 96 17. maí 1984.

Ákvæði í reglugerðum, auglýsingum og öðrum stjórnvaldsreglum um málefni, sem lög þessi taka til og ekki fara í bága við ákvæði þeirra, skulu gilda áfram uns þau hafa verið numin úr gildi með stjórnvaldsreglum settum samkvæmt lögum þessum.

Ákvæði til bráðabirgða.

Ákvæði 17. gr. skulu haldast uns sett hafa verið í lög fyllri ákvæði um notkun eiturefna og hættulegra efna í matvæli og mengun matvæla af völdum slíkra efna.

Gildandi skipun manna í eiturefnanefnd samkvæmt ákvæðum laga nr. 85/1968 skal haldast til ársloka 1988. Skipar ráðherra þá menn í nefndina til sex ára samkvæmt ákvæðum 2. gr. Skulu nefndarmenn í eiturefnanefnd, meðan nefndin starfar samkvæmt þessu ákvæði, taka sérstakt tillit til undirbúnings framkvæmdar þeirra nýmæla sem eru í þessum lögum og ekki voru í lögum nr. 85/1968, með áorðnum breytingum, svo að tryggja megi sem best samfelli í störfum nefndarinnar um ókomin ár.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Með bréfi dagsettu 13. september 1984 skipaði þáverandi heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra, Matthías Bjarnason, nefnd er var falið að endurskoða lög um eiturefni og hættuleg efni nr. 85/1968, með síðari breytingum.

Nefndinni var ekki ætlað það hlutverk að gera tillögur um skipan þessara mála innan matvælasviðsins þar sem ráðuneytið hafði í huga að kveðið yrði sérstaklega á um þann þátt í sérhöggjöf um matvæli.

Nefndin var skipuð eftirtöldum aðilum:

Ingolf J. Petersen, deildarstjóri lyfjamáladeildar heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytisins, og var hann jafnframt formaður nefndarinnar, Ólafur Pétursson, forstöðumaður mengunarvarna Hollustuverndar ríkisins og dr. med. Þorkell Jóhannesson prófessor, formaður eiturefnaneftndar.

Nefndin varð sammála um að sérstaklega þyrfti að lagfæra lög um eiturefni og hættuleg efni vegna þeirra breytinga sem orðið hafa frá gildistöku þeirra 1968, t.d. með tilkomu Vinnueftirlits ríkisins, sbr. lög um aðbúnað, hollustuhætti og öryggi á vinnustöðum, nr. 46/1980, Hollustuverndar ríkisins, sbr. lög um hollustuhætti og heilbrigðiseftirlit, nr. 109/1984, og Lyfjaeftirlits ríkisins, sbr. lyfjalög nr. 108/1984. Enn fremur þyrfti að taka á þeim þáttum sem snerta landlæknisembættið, en landlæknir fór með umsjón þessa málaflokks þegar gildandi lög voru samþykkt árið 1968. Breyting varð á þessu með stofnun sérstaks heilbrigðismálaráðuneytis með lögum nr. 73/1969, um Stjórnarráð Íslands. Endurskoðunarnefndin er sammála um að æskilegt sé að eiturefnaneftnd haldist sem mest óbreytt, en verði í vaxandi mæli ráðgefandi fyrir fyrrgreinda eftirlitsaðila og ráðuneytið.

Gildandi lög um eiturefni og hættuleg efni eru dæmigerð rammalög þar sem kveðið er á um framkvæmdina að verulegu leyti í reglugerðum. Ekki þykir ástæða að breyta þeim bünungi laganna.

Endurskoðunarnefndin skilaði álit í formi frumvarps til nýrra laga um áramótin 1986–1987. Ráðuneytið sendi drögin til umsagnar Vinnueftirlits ríkisins, Hollustuverndar ríkisins, Lyfjaeftirlits ríkisins og fleiri aðila er málið varðar. Að fenginni umsögn þessara aðila fóru starfsmenn ráðuneytisins ítarlega yfir lagafrumvarpið og athugasemdir, reyndu að samræma athugasemdir og færa þær inn í lagafrumvarpið eftir því sem ástæður þóttu til.

Frumvarp það, sem hér liggur frammi, er að langmestu leyti samhljóða tillögum endurskoðunarneftndarinnar. Að einu leyti hefur verið gerð veigamikil breyting frá tillögu nefndarinnar og snertir hún ákvæði 2. gr. frumvarpsins þar sem lagt er til varðandi flokkun efna á lista yfir eiturefni og hættuleg efni að flokkunin fari eftir skaðlegum áhrifum og notkunarsviði efnanna, en ekki eftir fyrir fram gefnum flokkunarreglum. Er þetta gert fyrst og fremst með það fyrir augum að hægt verði að kveða á um flokkun og merkingu í einni og sömu reglugerðinni og á þann hátt farið inn á sömu braut og Efnahagsbandalag Evrópu og önnur ríki á Norðurlöndum hafa gert. Það er skoðun ráðuneytisins að verði lögunum ekki breytt hvað þennan þátt snertir sé ómögulegt að merkja og flokka þessar vörur þannig að gætt verði samræmis við reglur Efnahagsbandalagsins og Norðurlandanna. Samræmdar merkingar hljóta að teljast mikill kostur auk þess sem þær auðvelda allt eftirlit með innflutningi, framleiðslu og dreifingu eiturefna og hættulegra efna. Er reyndar löngu tímabært að hér á landi verði teknar upp hliðstæðar merkingar. Sem stendur er unnið að reglugerð hér að lútandi og væri æskilegt að í henni væri tekið mið af sömu reglum og nefndar eru hér að framan.

Athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins.

Vakin er athygli á að tölur og tákni í svigum vísa til samsvarandi greina í lögum um eiturefni og hættuleg efni, nr. 85/1968, þannig að (N) þýðir ný grein og númer í svigum (19.) vísar til samsvarandi nefndra laga svo að dæmi séu tekin.

Um 1. gr. (1.)

Ekki þykir ástæða til að breyta flokkun efna í tvo höfuðflokka, þ.e. annars vegar í eiturefni og hins vegar í hættuleg efni. Meginforsenda þessarar flokkunar er sú að eiturefni (sbr. II. kafli) eru ekki í fjálsri sölu, en hættuleg efni (sbr. III. kafli) eru það hins vegar, nema annað sé sérstaklega ákveðið. Eiturefni eru skaðvænlegri en hættuleg efni og líklegri til þess að valda eitrunum. Eiturefni eru því yfirleitt ekki látin úti nema til þeirra sem hafa tilskilin leyfisskírteini og sala þeirra og innflutningur er háður sérstökum skilyrðum. Slík fyrirmæli gilda hins vegar yfirleitt ekki um hættuleg efni, enda ekki ástæða til nema í undantekningartilvikum og er sérstaklega tekið á þeim í frumvarpinu.

Um 2. gr. (2.)

Gert er ráð fyrir breyttri skipan eiturefnanefndar að hluta til þannig að hún verði skipuð sex mönnum í stað fjögurra eða fimm þegar fjallað er um notkun eiturefna í landbúnaði. Í gildandi lögum er tiltekið að einn nefndarmanna skuli vera efnafræðingur eða efnaverfræðingur. Hér er farin sú leið að skipa tvo nefndarmenn með efnafræðilega þekkingu, hvorn með sína menntun og mismunandi verksvið, annars vegar fræðilegt, hins vegar tæknilegt. Hvort tveggja er talið að muni nýtast vel í störfum nefndarinnar. Fulltrúi landbúnaðarráðuneytisins hefur um árabíl setið alla fundi nefndarinnar og hefur sérfræðiþekking hans komið að margháttuðum notum. Ráðuneytinu þykir edlilegt að fulltrúi landbúnaðarráðuneytisins hafi sömu stöðu í nefndinni og aðrir nefndarmenn þótt málið snerti ekki landbúnað og garðyrkju, enda er krafist af honum sérfræðiþekkingar. Að öðru leyti er skipun eiturefnanefndar óbreytt.

Eins og fram kemur í athugasemdun hér að framan er gert ráð fyrir því að eiturefni og hættuleg efni verði flokkuð í samræmi við skaðleg áhrif og notkunarsvið þeirra og enn fremur að þessir listar skuli sem mest sambærilegir þeim listum sem gefnir hafa verið út í nágrannalöndunum. Hér er um að ræða veigamikla breytingu frá gildandi ákvæðum, en í þeim er gert ráð fyrir skráningu efnanna eftir notkun, þ.e. hvort ætlunin sé að nota þau til landbúnaðar eða garðyrkju, til útrýmingar meindýra, til þess að varna fúa, til sóttþreinsunar o.s.frv. Ráðuneytið telur þetta kerfi úrelt og ekki samrýmast þeim sjónarmiðum sem fram hafa komið um samræmingu lista yfir eiturefni og hættuleg efni og merkingu þeirra, t.d. á Norðurlöndunum, en þegar liggja fyrir samþykktir norrænu ráðherranefndarinnar um að stefnt skuli að samræmingu.

Til nýmæla má einnig telja aukna upplýsingaskyldu og tillögur um viðbrögð við slysum af völdum eiturefna og hættulegra efna sem eiturefnanefnd skal gera telji ráðherra nauðsyn bera til.

Gert er ráð fyrir að eiturefnanefnd starfi meira sem ráðgefandi nefnd fyrir hina einstöku eftirlitsaðila og ráðuneytið, einnig að ýmiss konar skrifstofuvinna, sem farið hefur fram á vegum nefndarinnar, flytjist yfir til annarra aðila og þá sérstaklega til Hollustuverndar ríkisins. Samkvæmt frumvarpi til laga um breytingu á lögum nr. 109/1984, um hollustuhætti og heilbrigðiseftirlit, er gert ráð fyrir stofnun sérstaks eiturefnaeftirlits á vegum Hollustuverndar ríkisins og mundi það að verulegu leyti taka við þessu hlutverki.

Um 3. gr. (3.)

Í greininni er kveðið á um gildissvið laganna og í hvaða tilvikum þau gilda ekki komi önnur lög til.

Um 4. gr. (4.)

Greinin er óbreytt.

Um 5. gr. (5.)

Þær breytingar eru gerðar á gildandi lögum að ákvæði greinarinnar ná aðeins til viðtöku og kaupa á eiturefnum, en aðrir þættir um sölu og innflutning hafa verið færðir í sérstaka grein, 6. gr. Þá hefur verið bætt við í upptalningu þeirra aðila, er mega kaupa og veita eiturefnum viðtöku, verslunum er hafa fengið leyfi ráðherra til að selja tiltekin eiturefni. Enn fremur er bætt inn í lögina ákvæði um að kennarar í raungreinum við framhaldsskóla megi veita viðtöku og kaupa eiturefni til að nota við kennslu. Reynsla undanfarinna ára hefur sýnt að slíkar heimildir eru nauðsynlegar. Heimild lækna er leyfi hafa til lyfjasölu og héraðsdýralækna til sölu á eiturefnum er felld niður. Engin þörf er á þeirri heimild lengur.

Um 6. gr. (N)

Með þessari grein og næstu grein á undan er leitast við að draga skýrari mörk milli þeirra er selja eða flytja inn eiturefni og þeirra er veita þeim viðtöku. Þá er einnig í greininni ákvæði er taka af allan vafa um það hver eiturefni fyrirtæki, sem tilgreind eru í 1. og 2. tölul. 5. gr., mega selja. Samkvæmt greininni skal enn fremur setja í reglugerð ákvæði um veitingu leyfa handa verslunum er ræðir í 4. og 5. tölul. 5. gr.

Um 7. gr. (6.)

Greinin er að mestu óbreytt. Þó er lagt til að aðeins verði heimilt að láta úti eiturefni einu sinni gegn hverri eiturbeiðni. Lagt er til að heilbrigðisfulltrúar sveitarfélaganna gefi út eiturbeiðnir í stað lögreglustjóra, enda er þannig búið nú að heilbrigðiseftirliti að heilbrigðisfulltrúar þurfa sérstakt leyfi til starfa og liggur að baki því viðurkennd sérþekking. Leita skal umsagnar eiturefnanefndar áður en leyfi er gefið út og er þar um nýmæli að ræða. Slíka umsögn væri hægt að veita í síma, með símskeyti eða bréflega.

Ekki er tekin afstaða til þess hverjir skuli gefa út leyfisskírteini á tiltekin eiturefni, sbr. 3. mgr., en eðlilegast væri þó að útgáfa slíkra leyfa væri í höndum Vinnueftirlits ríkisins eða heilbrigðisfulltrúa sveitarfélaganna.

Um 8. gr. (7.)

Felld er brott í þessari grein sérstök heimild til undanþágu frá ákvæðum um eiturefni ef selja skal efni á frjálsum markaði. Reynslan hefur sýnt að hennar er ekki þörf. Að þessu leyti eru ákvæði 2. mgr. 8. gr. fullnægjandi.

Um 9. gr. (8.)

Í þessari grein eru það nýmæli að íslensk eiturmerki skulu vera í samræmi við hliðstæð eiturmerki í nálægum löndum svo sem kostur er og vísast nánar um það til þess er greinir hér að framan. Að öðru leyti er greinin óbreytt.

Um 10. gr. (9.)

Ákvæði þessarar greinar eru nokkuð fyllri og ítarlegri en ákvæði sömu greinar í gildandi lögum. Efnismunur er nánast enginn.

Um 11. gr. (10.)

Við þessa grein hefur verið bætt heimildarákvæði til takmörkunar á sölustöðum hættulegra efna ef sérstakar ástæður gilda um notkun efnanna. Er hér einkum höfð í huga ýmis efni sem m.a. eru notuð í efnabreyta (reagensa) og erfitt getur verið að vera án. Þá eru það og nýmæli að takmarka megi stærð sölufláta (magn í sölueiningu) er innihalda hættuleg efni og eru á boðstólum í almennum verslunum, t.d. vítissóða.

Um 12. gr. (11.)

Hér er sett inn heimild handa Hollustuvernd ríkisins til þess að setja reglur um varðveislu hættulegra efna í matvöruverslunum og öðrum verslunum að höfðu samráði við eiturefnanefnd. Er þetta gert til þess að tryggja megi vera að þau séu ekki höfð innan um matvæli og þess háttar vörur.

Um 13. gr. (N)

Hér er um nýja grein að ræða sem ætlað er að sporna við þeirri hættu er fylgir notkun lífrænna leysiefna. Efni þessi eru mikið notuð til þess að leysa ýmis efni og efnasambönd sem torleyst eru í vatni, svo sem í lími, málningu og lökkum, til eldsneytis, t.d. ýmsar blöndur lífrænna leysiefna og til að fjarlægja eða leysa fitu og fitukennd efni bæði í iðnaði og við margháttaða rannsóknarstarfsemi. Má þar m.a. nefna terpentínu, steinolíu, lampaolíu, acetón, metanól, tetraklórétýlen (perklórétýlen), tríklórétýlen og etýlacetat sem dæmi um lífræn leysiefni og blöndur þeirra. Notagildi lífrænna leysiefna er geysilega mikið en eiturhrif ýmissa þeirra eru að sama skapi ekki jafn vel rannsökuð. Er eiturefnanefnd falið að reyna að stýra notkun þeirra í skynsamlegt far þannig að hin hættuminni þessara efna séu fremur notuð en hin hættumeiri. Hér er einnig höfð í huga snefun unglunga (sniff). Nánari ákvæði um notkun varnings, er inniheldur þessi efni, skal setja í reglugerð.

Um 14. gr. (12.)

Greinin er óbreytt nema með seinni málsgreininni er ætlað að breikka svið hennar því að sumar lofttegundir eru ýmist notaðar til lækninga eða í öðrum tilgangi.

Um 15. gr. (N)

Greinin þarfnast ekki skýringa. Að öðru leyti er vísað til athugasemda við 16. gr.

Um 16. gr. (14.)

Grein þessi er óbreytt, sbr. lög nr. 19/1981, um breytingu á lögum um eiturefni og hættuleg efni, nema hvað nú er beinlínis gert ráð fyrir skráningarskyldu fúavarnarefna og sótthreinsiefna, auk efna sem notuð eru í landbúnaði og garðyrkju og til útrýmingar meindýra. Þótt flokkunarreglum sé breytt, sbr. nánar 2. gr., þykir ástæða til að taka sérstaklega á þessum efnum sem notuð eru almennt miklu meira heldur en önnur eiturefni og hættuleg efni og er því notkun þeirra í flestum tilvikum varhugaverðari, enda er hún almennari.

Um 17. gr. (15.)

Þessi grein er lítið breytt. Eins og áður er getið var endurskoðunarnefndinni ekki ætlað að fjalla um skipan mála varðandi eiturefni og hættuleg efni innan matvælasviðsins. Það er hins vegar skoðun nefndarinnar, og tekur ráðuneytið undir hana að ástæða sé til þess að viðhalda gildandi ákvæðum uns fyllri lög um notkun eiturefna og hættulegra efna í matvælum eða mengun matvæla af völdum slíkra efna hafa verið sett, sbr. einnig ákvæði til bráðabirgða í frumvarpi þessu.

Um 18. gr. (16.)

Fyrri hluti greinarinnar er óbreyttur og þarfnast ekki skýringar. Síðari hlutinn er nýmæli er fjallar um takmörkun á sölu varnings er inniheldur lífræn leysiefni. Skal þar tekið mið af eiturhrifum og notagildi varningsins og er það í samræmi við reglur um flokkun eiturefna og hættulegra efna, sbr. nánar 2. gr.

Um 19. gr. (N)

Lagt er til að eiturefnanefnd verði falið að fylgjast með upplýsingum um rannsóknir er varða krabbamein eða illkynja frumubreytingar í mönnum og dýrum af völdum eiturefna og hættulegra efna. Nefndinni er jafnframt falið að gera tillögur um bann við notkun þessara efna eða tillögur að reglum um notkun með sérstöku tilliti til þeirra efna í þessum flokki sem mest eru notuð og erfitt er að komast af án. Þá er eiturefnanefnd enn fremur ætlað að gera tillögur að sérstökum lista yfir efni sem sannanlega eru krabbameinsvaldar í mönnum, svo og tillögur að notkun og um bann við notkun þeirra. Er hér um nýmæli að ræða.

Um 20. gr. (17.)

Fyrri málsgrein er nánast óbreytt og skýrir sig sjálf að öðru leyti en því að gert er ráð fyrir því að Hollustuvernd ríkisins hafi sama hlutverki að gegna varðandi tillögu um gerð íláta, umbúða, merkingu eiturefna o.fl. og eiturefnanefnd. Hér er enn fremur eins og í 9. og 11. gr. kveðið á um að íslenskar merkingar, merki og varnaðarorð á ílát eiturefna og hættulegra efna skuli var í samræmi við hliðstæðar merkingar í nálægum löndum.

Síðari málsgreinin er nýmæli en þar er kveðið á um sérstök varnaðarorð eða varnaðarmerki á ílát undir krabbameinsvaldandi efni sem óhjákvæmilegt er að leyfa notkun á, sbr. nánar 19. gr.

Um 21. gr. (18.)

Greinin skýrir sig sjálf. Nýmæli er þó að bætt er við fyrirmælum um að merkja skuli farartæki er flytja eiturefni og hættuleg efni, en slíkur flutningur hefur færst mjög í vöxt á undanförunum árum og má þar m.a. nefna tankbíla garðúðunarmanna.

Um 22. gr. (19.)

Grein þessi er efnislega samhljóða 1. mgr. 19. gr. gildandi laga. Þó hefur verið felld niður síðari málsgrein greinarinnar sem fjallaði um förgun meiri háttar birgða eiturefna og hættulegra efna, en slík fyrirmæli eru nú í verkahring mengunarvarna Hollustuverndar ríkisins.

Um 23. gr. (20.)

Það telst breyting á gildandi lögum að ekki er reiknað með eiturefnanefnd sem eftirlitsaðila. Þess í stað er gert ráð fyrir því að heilbrigðiseftirlit sveitarfélaganna komi inn sem eftirlitsaðilar. Að öðru leyti er gert ráð fyrir þeim eftirlitsaðilum sem starfa að þessu eftirliti í dag eins og Hollustuvernd ríkisins, Vinnueftirliti ríkisins, Lyfjaeftirliti ríkisins, lögreglustjórum og embættislæknum, þ.e. héraðslæknum og heilsugæslulæknum.

Um valdsvið og þvingunarúrræði fer samkvæmt lögum um einstaka eftirlitsaðila, sbr. nánari upptalningu í inngangi með athugasemdum hér að framan.

Um 24. gr. (21.)

Nýmæli þessarar greinar eru 2. mgr. hennar. Samkvæmt henni er eiturefnanefnd heimilað einhliða að höfðu samráði við Hollustuvernd ríkisins að flokka á lista og kveða á um notkun eða bann við notkun efna eða efnasamsetninga sem uppvís verða eða grunur leikur á að geti við venjulega notkun þeirra falið í sér óvænta hættu á eitrun eða hættu fyrir heilsu manna eða dýra. Gert er ráð fyrir því að ráðherra staðfesti ákvörðun eiturefnanefndar í reglugerð innan árs, annars falli hlutaðeigandi efni eða efnasamsetninga sjálfkrafa út af lista.

Um 25. gr. (22.)

Greinin þarfnast ekki skýringar.

Um 26. gr. (23.)

Greinin þarfnast ekki skýringar.

Um 27. gr. (20.)

Hér er lagt til að lögfest verði samstarfsnefnd eftirlitsaðila með framkvæmd ákvæða laganna. Hér er höfð til hliðsjónar skipan núverandi samstarfsnefndar sem starfar samkvæmt ákvæðum reglugerðar nr. 238/1986, um eftirlit með framkvæmd ákvæða laga um eiturefni og hættuleg efni, nr. 85/1968.

Um 28. gr. (N)

Í þessari grein er aðallega fjallað um ráðgjöf af hálfu eiturefnanefndar í þágu eftirlitsaðila. Vegna sérþekkingar manna í eiturefnum þykir m.a. sjálfsagt að kveða þá til við mat á aukefnum framvegis sem hingað til og nýta þekkingu nefndarmanna í þágu íslensku matvælarannsóknarnefndarinnar, en tíðkast hefur til þessa að í þeirri nefnd sitji aðili sem jafnframt á sæti í eiturefnanefnd. Með því að í lyfjanefnd situr ekki maður með eiturfræðilega þekkingu eða reynslu af eiturefnafræðilegum málum þykir enn fremur rétt að halda þeim möguleikum opnum að sú nefnd geti leitað til eiturefnanefndar um úrlausn ef nauðsyn telst vera til.

Um 29. gr. (24.)

Greinin er óbreytt og þarfnast ekki skýringar.

Um 30. gr. (25.)

Greinin þarfnast ekki skýringar.

Um ákvæði til bráðabirgða.

Um 1. mgr. vísast til athugasemdar við 17. gr. Ákvæði 2. mgr. taka mið af því að skipan eiturefnanefndar haldist óbreytt til ársloka 1988 og að frá og með þeim tíma skuli nefndin endurskipuð til næstu sex ára. Þetta er gert þar sem töluverðan tíma tekur að endurskipa í nefndina, enda ekki hlaupið að því að fá til þá sérþekkingu sem krafist er lögum samkvæmt. Ætla má að um hálf tveggja ára líði frá gildistöku laganna þar til ný eiturefnanefnd getur tekið til starfa. Á meðan þarf núverandi nefnd að starfa áfram.